

R I I G I K O G U

6. istungjärk. **Protokoll nr. 130 (14).**

1922. a.

Sisu: 1. Päewakorra wastuwõtmine. — 2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. — 3. Teadaandmine Riigikogu liigete puudumiste kohta koosolekuil maikuul. — 4. Riigikogu istungjärgu waheaja määramine. — 5. L. Johanson'i küsimine Wabariigi Walitsusele endiste mõisatööliste asjus. — 6. A. Weiler'i küsimine Wabariigi Walitsusele 40. ruutwersta suurusel maa-ala Gerhard Eugen Lukk'i omanduseks kinnitamise asjus. — 7. Kommunistilise tööliste Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele tööliste ajakirjanduse ärakeelamise kohta. — 8. O. Liigand'i, A. Rei, T. Kalbus'e, J. Parik'i arupärimise-ettepanek kohtuministrile kohtunikkude palga kõrgendamise asjas. — 9. Teedeministri wastamine Eesti sotsiaaldemokraatilise tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise peale weduri- ja rongiteenijate tööaja, lisatasu ja preemiade kohta. — 10. Riigiasutuste ajutiste koosseisude seadus. Läbi waatamata jäetud. — 11. Koosolekute seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 12. Sõjakannatanutele ehitusmaterjaali andmise seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 13. Riigikogu VI istungjärgu lõpetamine.

Riigikogu koosolek 1. juunil 1922. a. kell 10 homm., Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 77 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab esimees **J. Kukk.**

Sekretääri kohal sekretäär **A. Tupits.**

Walitsuse lauas: sõjaminister **J. Soots,** kaubandus-tööstus-teedeminister **K. Ipsberg,** kohtuminister **J. Reichman,** töö- ja hoolekandeminister **Chr. Kaarna.**

Koosolek algab kell 10.50 min.

1. Päewakorra Juhataja **J. Kukk:** wastuwõtmine. Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on Riigikogu liigetel teada. Kas tehtakse ettepanekuid tema muutmise kohta? Ettepanekuid ei tehta — loen päewakorra wastuwõetuks. Sõna on sekretääril teadaandmiseks.

2. Teadaandmine Sekretäär **A. komisjonidesse** **Tupits:** Riigikogu antud seaduseelnõude kohta. juhatause poolt on järgmised seaduseelnõud komisjonidesse antud (loeb): Riigi turbatööstuse põhimäärused — rahaasjanduse komisjoni, riigi sadamatehaste põhimäärused — rahaasjanduse komisjoni.

3. Teadaandmine Riigikogu liigete puudumiste kohta koosolekuil maikuul. Maikuu jooksul on järgmised Riigikogu liikmed koosolekutelt puudunud.

Amberg, O. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Anderkopp, A. on puudunud isiklistel põhjustel 8 koosolekult.

Andrejew, S. on puudunud isiklistel põhjustel 4 koosolekult.

Arro, Chr. on puudunud isiklistel põhjustel 7 koosolekult.

Ast, K. on puudunud omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 3 koosolekult.

Baars, K. on puudunud isiklistel põhjustel 6 koosolekult.

Bergman, J. on puudunud haiguse pärast 3 koosolekult.

Birk, A. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Birk, A. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Bock, M. on puudunud isiklistel põhjustel 4 koosolekult.

Bock, M. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Ehrlich, A. on puudunud isiklistel põhjustel 5 koosolekult.

Eigo, J. on puudunud haiguse pärast 1 koosolekult.

Eigo, J. on puudunud teatamata põhjustel 3 koosolekult.

Einbund, K. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 2 koosolekult.

Freiberg, K. on puudunud haiguse pärast 1 koosolekult.

Gustawson, O. on puudunud haiguse pärast 3 koosolekult.

Jõeäär, A. on puudunud perekondlistel põhjustel 10 koosolekult.

Ipsberg, K. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 7 koosolekult.

Kaarna, Chr. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 1 koosolekult.

Kalbus, T. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Kalbus, T. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Koch, H. on puudunud haiguse pärast 10 koosolekult.

Koemets, K. on puudunud isiklistel põhjustel 3 koosolekult.

Koemets, P. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Kägu, Ed. on puudunud isiklistel põhjustel 4 koosolekult.

Lattik, J. on puudunud isiklistel põhjustel 6 koosolekult.

Leewald, A. on puudunud isiklistel põhjustel 5 koosolekult.

Lilienblatt, A. on puudunud perekondlistel põhjustel 5 koosolekult.

Linnamägi, W. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Liiwak, E. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Maaker, W. on puudunud omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 1 koosolekult.

Maramaa, A. on puudunud perekondlistel põhjustel 1 koosolekult.

Martna, M. on puudunud riikliste ülesannete täitmisel 1 koosolekult.

Märtson, J. on puudunud haiguse pärast 3 koosolekult.

Oinas, A. on puudunud riigikontrolöörina 7 koosolekult.

Oinas-Ostra on puudunud perekondlistel põhjustel 3 koosolekult.

Parik, J. on puudunud teatamata põhjustel 3 koosolekult.

Piip, A. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 2 koosolekult.

Pool, Th. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Päts, K. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 10 koosolekult.

Pöhl, H. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Pärilin, O. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Putk, A. on puudunud teatamata põhjustel 10 koosolekult.

Rookman, M. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Saar, A. on puudunud omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 1 koosolekult.

Saar, A. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Saul, J. on puudunud perekondlistel põhjustel 1 koosolekult.

Saul, J. on puudunud teatamata põhjustel 6 koosolekult.

Seljamaa, J. on puudunud riikliste ülesannete täitmisel 10 koosolekult.

Semm, J. on puudunud perekondlistel põhjustel 1 koosolekult.

Semm, J. on puudunud isiklistel põhjustel 3 koosolekult.

Semm, J. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Soots, J. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 1 koosolekult.

Sorokin, A. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Stackelberg, G. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Steinman, E. on puudunud teatamata põhjustel 3 koosolekult.

Strandman, O. on puudunud riikliste ülesannete täitmisel 5 koosolekult.

Suit, F. on puudunud teatamata põhjustel 6 koosolekult.

Treiberg, P. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Treiberg, P. on puudunud teatamata põhjustel 9 koosolekult.

Tõnisson, J. on puudunud teatamata põhjustel 7 koosolekult.

Uesson, A. on puudunud haiguse pärast 1 koosolekult.

Uluots, J. on puudunud isiklistel põhjustel 10 koosolekult.

Wain, J. on puudunud haiguse pärast 1 koosolekult.

Wanja, J. on puudunud isiklistel põhjustel 3 koosolekult.

Weiler, A. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Westholm, J. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Zimmerman, J. on puudunud haiguse pärast 1 koosolekult.

Zimmerman, J. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Juhataja **J. Kuk**: Riigikogu läheb esimese päewakorra-punkti juurde.

4. Riigikogu istungjärgu waheaja määramine.

K. Wirma (sd.): Wanematekogu sellekohase otsuse põhjal teen

ettepaneku vastu wõtta järgmine otsus: „Riigikogu otsustab peale käesolewa koosoleku lõppu määrata Riigikogu istungjärgu waheaja ja uuesti kokku astuda

korralikuks istungjärguks 13. juunil s. a. kell 5 p. l., waheajal Riigikogu komisjonidele töötamist võimaldades.“

Juhataja J. Kukk: Selle ettepaneku kohta sõna ei soowita. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

Sõna on küsimise ettekandmiseks rkl. Johanson'il.

5. L. Johanson'i L. Johanson (sd.) küsimine Wabariigi Walitsusele endiste mõisatöölaliste asjus.

(loeb): Maareformi teostamisega on hulk kodanikka, kes senni mõisades töölistena (moonameestena) tööd ja ülespidamist leidsid, sellest ilma jäänud. Nii tõendawad andmed, et üksi Tartumaal üle 1500 tööliseperekonna, umbes 5000 hinge on, kes senni mõisades teenisid ja nüüd sunnitud on tööta jääma. Teenistuse leidmine oma sennises ümbruskonnas on neil raske ja wõimatu, millejuures peale rohkete töökäte ka see takistuseks on, et mõisatöölistel harilikult suured perekonnad ja talutöodes perekonnainimesi ei tarwitata. Ka linnadesse rändamine on wõimatu, sest et ka neis tööpuudus ühes elukalliduse ja korterikitsikusega walitseb. Sennistest elukohtadest aga surutakse mõisatöölised välja, nad sunnitakse mõisahoonetest lahkuma. Nii jääwad need hulgad, kellel puudub igasugune tagawara, täiesti ilma leiwata ja peawarjuta. Häda ja wiletsus nende keskel kaswab järjest suuremaks. Kuigi üks osa neist suwel, põllutöö hooajal mõneks kuuks, harilikult äärmiselt rasketel tingimistel, tööd leiab, siiski ei paranda see suuremalt seisukorda, sest et ka nemad sügisel ja talwel lootuseta olukorda satuwad. Suur osa aga ei leia ka suweks tööd.

Wabariigi Walitsuse poolt 28. jaan. 1920 a. wastuwõetud maareformi teostamise määruste peatükk VII juurde antud „juhtnõõrid planeeritud maade wäljaandmiseks“ lubawad, et „endisid mõisamoonamehi, keda maasaajate nimekirja üles ei ole wõetud, tuleb kindlustada töösäämise poolest, neile võimaldades tööleidmist: a) mõisamaadel asuwates tööstusettewõtetes, wiimaseid igalpool, kus võimalik, käima pannes, ja b) metsatööde juures, selleks ühendusse astudes koha-

liste metsaülematega ja tarwilisel korral mõisamaadest alalisi vähemaid metsatöölise kohti asutades (§ 14).“ „Tublimate mõisatöölise jaoks, kellest loota wõib, et neist ajajooksul iseseiswad põllumehed saawad, tuleb enne mõisa kruntidele kandidaatide ülesseadmist wallanõukogu poolt, tarwilik arw krunte eraldada ja neile välja anda iga 3—5 perekonna kohta 1 krunt, sellejuures neid tarwiliku inwentaariga warustades. Töölistemaasaajaid, kes niisuguse korralduse juures majanduslikult kosunud on, wõib edaspidi juurderajatawatele kruntidele ümber asetada“ (§ 15).

Kuid neid paragrahwe ei täideta tegelikus elus.

Kõiki neid asjaolusid tähele pannes, palun Wabariigi Walitsuselt wastust järgmiste küsimiste peale:

1) Kas on Wabariigi Walitsusel teada see raske seisukord, millesse tuhanded endised mõisatöölised maareformi teostamisel sattunud selle läbi, et nad ilma tööta ja ulalusetä jääwad?

2) Kui on, siis — mis kawatseb Wabariigi Walitsus nende olukorra parandamiseks ja eluülespidamise kindlustamiseks teha?

3) Kas tunnistab praegune walitsus endise walitsuse poolt 28. jaan. 1920 a. wäljaantud „juhtnõõrid planeeritud maade wäljaandmiseks“ weel makswateks? Kui, siis:

4) Mispärast ei teostata nende juhtnõõride § 14 ja § 15 nõudmisi?“

Juhataja J. Kukk: Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde:

Sõna on rkl. Weiler'il küsimise ettekandmiseks.

6. Riigikogu liikme A. Weiler'i küsimine Wabariigi Walitsusele 40 ruutwersta suuruse maa-ala Eugen Lukk'i omanduseks kinnitamise asjus.

A. Weiler (töer.) (loeb): Järwakandi wallas Harjumaal tekitab ärwust kohalikkude elanikkude keskel järgmine asjaolu:

Rahaministeeriumi riigi liikumata waranduste maksuamet kirjaga 7. webruarist 1922 a. nr. 884 teatab Järwakandi wallawalitsusele teadmiseks, et alamalnimetatud maade endiste omanikkude asemel tulewad järgmised uued omanikud sisse kanda:

	Adra- sajan- dikkude arw.	Kre- posti nr.	Endine omanik 1921 a.
41. Järwakandi mõis:			Ungern-Stern- berg,Juliesünd. Hoyningen- Huene, Helene ja Isabella Hoyningen- Huene'd.
Piiremäe nr. XXXI			
Aru nr. XXXII	0,28	724	
Kalmu nr. XXXIII			
47. Wahakõnnu mõis:			Hoyningen- Huene, Max Ungern-Stern- berg,Juliesünd. Hoyningen- Huene; Helene ja Isabella Hoyningen- Huene'd.
Järwakandi klaasiwabrik	1,32		
Maakoht Reichenau:	11,34	1256	Ungern-Stern- berg, Julie sünd. Hoynin- gen-Huene, Helene ja Isabella Hoyningen- Huene'd.
2. Allika-Rehe nr. V	0,54	2657	
3. Allika-Rehe nr. VI	0,40	2658	
5. Tammemäe nr. XXXV	0,15	2660	

Omanik 1922 aastal Gerhard-Eugen Lukk.

Nagu eespool näha, olid ülevalnimetatud maakohtade endised omanikud Oskar Hoyningen-Huene pärijad, kel samal ajal ka Pärnumaal Lelle wallas Eidapere rüütlimõis oli. Nimetatud talukohtade pidajad maksid kahe viimase aasta jooksul endise mõisniku asemel riigile renti, kuna Järwakandi wallawalitsus nimetatud mõisade metsast kui riigimetsast puid ostis. Sellest kõigest tuleb järeldada, et need maakohad ja metsad riigile olid wõõrandatud.

Palun teatada:

1) Mis põhjustel on nimetatud maakohad ja talud, mis kokku umbes 40 ruutwersta suuruse maa-ala endi alla wõtawad, millest suurem osa metsa all, riigi maatagawarast wälja arwatud ja Gerhard-Eugen Lukk'i omanduseks kinnitatud.

2) Mis kawatseb Wabariigi Walitsus ette wõtta selleks, et seda maaseaduse rikkumist Järwakandis kõrwaldada.

7. Kommunistliku tööliste Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele tööliste ajakirjanduse ärakeelamise kohta.

(Arupärimise-ettepaneku tekst: „Wiimaste nädalate jooksul on Eesti demokraatlise wabariigi kohtuwõimud ja politsei uuesti mitmel korral näidanud, et neil kahe-sugune mõõt on aja-

kirjanduse kohta: üks ajakirjanduse jaoks, mida loetakse peremeeste huwide kaitsjaks, teine perioodiliste wäljaannete tarwis, mis wõitleb tööliklassi huwide eest.

Nii suluti kohtuwõimude poolt („kunni kohtuotsuseni“) 28. apr. s. a. ajaleht „Tallinna Tööline“, mida sisulikult õigusega wõib Eesti tööliklassi häälekandjaks nimetada, kuna kaugelt suurem hulk töölisorganisatsioonide, wabrikute wanemate ülemaaline koosolek ja maatööliste kongress selle lehe oma asjaks olid tunnistanud.

Wormiliselt suluti leht seal awaldatud 1. mai loosungite pärast. Kuid isegi tsari kohus ei sulgunud ajalehti iga artikli eest wastutusele wõttes ainult toimetajat. Eesti demokraatliku wabariigi kohus aga pole sarnast surweabinõu tarwitanud ühegi kodanlise ajalehe wastu, kuigi ka nende toimetajad on wastutusele wõetud. Sellest pidi järeldama, et sulgumise sihiks oli tööliste ajakirjanduse ärakeelamine üldse, mida järgnewad sündmused kinnitasid, ja muuseas 1. mai numbri ilmumise takistamine.

Pärast 1. maid hakkas ilmuma ajaleht „Punane Täht“, mille wäljaandja püüdis tööliklassile uut häälekandjat soetada. See suluti teise numbri ilmumise järele, seekord juba siseministri korraldusel, kellele kohus kohe appi ruttas ja sõjaseaduse põhjal ette wõetud administratiwsele korraldustamisele täiesti seadusliku kuju andis.

19. mail pidi ilmuma ajakiri „Spartakus“. See suluti juba enne ta awamist, see on, enne ta trükimasinast wäljailumist, ja lihtsalt kaitsepolitsei korraldusel. Kodanline ajakirjandus tõendab, et ka „Spartakus“ on kohtuwõimude poolt kunni kohtuotsuseni kinni pandud. Kommunistlik tööliste Riigikogu rühm ei eita wõimalust, et Eesti demokraatlise wabariigi kohus ka niisuguse tööliste ajalehe sulguda wõib, mida weel ei ole, kuid ei suurenda tööliklassi sõnawabadust, ega vähenda walitsewate klasside ajakirjanduse õigust tööliklassi iga sammu kõige wabamalt rüütsata, pahurpidi pöörata ja oma weergudel rüüwetada ilma, et töörahwas ennast trükisõnaga kaitsta saaks.

Nüüd on mitu töölist siseministeeriumist luba küsinud ajalehtede wäljaandmiseks („Meie Lipp“ — wäljaandja Seibi, teadaanne siseministeeriumile antud 9. mail s. a.; „Töö Wõim“ — wäljaandja Rõngalepp, teadaanne antud 15. mail; „Proleta-

riaadi Punane Täht" — väljaandja Keskküla, teadaanne antud siseministeriumile 18. mail s. a.), aga kuigi seaduse järele tuleks luba 48 tunni jooksul välja anda, pole seda veel mitme nädala jooksul tehtud.

Mainitud asjaolusid silmas pidades paneb kommunistlik tööliste Riigikogu rühm Riigikogule ette pöörata lähemal koosolekul walitsuse poole arupärimisega:

1) Mis kawatseb walitsus teha, et võimaldada ka töölisklassile häälekandjate väljaandmist?

2) Kas kawatseb walitsus oma võimused korrale kutsuda ja wastutusele võtta nende sammude eest, mis täielikule töörahwa ajakirjanduse ärakeelamisele viinud?

Kommunistliku tööliste Riigikogu rühma nimel:

(Allkirjad)

30. mail 1922 a. Tallinnas.

J. Wanja.
A. Leewald.
E. Kägu.")

Sõna arupärimise põhjendamiseks on rkl. Wanja'l.

J. Wanja (kom.): Meil Eestis on lugu ajakirjanduse suhtes palju hullem, kui see tsaariwalitsuse ajal oli. Tsaari ajal tuldi vähemalt niigi palju wasta, et teatati ette, mida kirjutada võib ja mida mitte, mida tsaari troonitoed välja kannatasid, mida mitte. Sel ajal oli ajakirjanikkudel ja ajalehe väljaandjatel teada, millega nad rehkendama peawad, sest tsaariwõim ütles awalikult, et sõnawabadust ei ole. Meil Eestis on põhikirja järel sõnawabadus, ja tegelikult ei kontroleeri seda isegi tsensuur, kuna aga siseminister võib iga lehe oma äranägemise järel kinni panna ja mitte üksi siseminister, waid isegi iga kaitsepolitseinik võib ajalehte kinni sulguda, kui ta seda heaks arwab. „Tallinna Tööline“ pandi kinni sellepärast, et ta ära trükkis lippude peal kirjad, mis pidid 1. mail olema ja mis politsei poolt lubatud olid. Selle järel ilmus „Punane Täht“. Ka see pandi kinni lihtsa joonealuse weste pärast. Võib olla, et selle sulgumise põhjuseks oli, et see number peajasjalikult kirjeldas seda, kuidas Wiktor Kingissepp töölisteklassi eest võitleja on olnud. Et ta seda on olnud, seda ei saa keegi salata. Siis pidi ilmuma „Spartakus“, kuid ka see pandi

kinni veel enne, kui ta trükimasinalt välja sai tullagi. Tema trükkimise ajal olid uulitsad sisse piiratud kaitsepolitseinikkudest ning ukse taga pidasid wahti nuhid rewolwitega. Leht lasti masinast läbi käia sel arwul, kuidas ta pidi ilmuma ning selle järele kohe ilmus kaitsepolitseinik Palm, kes kohtu ees warjunime all Kroon oli, luges trüki läbi ning ütles, et selle sisu lubamata on. Meie oleme juba harjunud sellega, et meie Eesti wabariigis kõiksugu asjadega walmis saadakse, kuid siiski peaks ometi mingisuguse seadusega, kui põhiseadus seda ise ei ütle, öeldama, et meil Eestis sõnawabadust ei ole, ja missugune nende lehtede sisu siis õieti peab olema. „Spartakus'e“ sisu pole mul küll mitte teada, sest et meie temast ühtki numbrit näinud pole, kuid ma usun, et teil see teada on, sest kaitsepolitseid ei jätnud juhust tarwitamata selle ajalehega wäikest äri teha, nimelt olla Narwas teda müüdnud 150 mk. eksemplaar. (J. Piiskar (is.): Muidugi wabariigi kasuks! M. Martna (sd.): Siis läks ka väljaandjate soov täide!) Ei läinud, sest väljaandjatele ei antud ühtki eksemplaari. Kindel on see, et „Spartakus“ ei sulutud mitte riigiwastase sisu pärast, waid sellepärast, et töörahwa suud sulguda ning kodanliste lehtedele võimalus anda töörahwa peale wassida ning walelada. Ses suhtes kõige ees käib „Waba Maa“, kes ei wäsi luiskamast ja waletamast, et meil ideewabadus walitseb, kuid seda ei tea tema mitte, mis eest mõisteti karistus wiimases 115 protsessis isikutele. Süüdistusena toodi ette ainult seda, et on ümber sõidetud ja kihutustöid tehtud, kuid mis seal kihutuskosolekutel räägiti, seda ei teatud ühegi süüaluse kohta ütelda. Nad mõisteti süüdi sellepärast, et nad on kihutustööd teinud, kuna seda ometi meie põhiseadus lubab. Tegelikult on lugu aga nii, et sõnawabadust wõidakse põhiseaduse järele kasutada ainult tööliste wastu, kuna seda iga erakond mitte teha ei tohi. Kuidas trükiswabadusest lugu peetakse, seda on näidanud eelpooltoodud ajalehtede kinnipanimine. Nüüd on mitmed töölised lubasaamise palwe registreerimiseks sisse annud, kuid ei ole seda senni mitte saanud. Tähendab, et töolistel ei ole mitte luba ajalehti välja anda. Kodanlistel lehtedel on aga luba kõiksugu waleteadete laialilaotamiseks. Eile wast kirjutas „Waba Maa“ mingisugusest protestistreibist, mis

töölistel kawatsusel olla, millest aga töölistes undki pole näinud. „Waba Maa“ toob selle teate aga kui tõesõnumi.

Mis nüüd puutub „Waba Maa'sse“, siis pole seal imestada, sest on ennegi ette tulnud, et „Waba Maa“ sõnumitega maha saanud on, mis tööoludele ei wasta, kuid wiimasel ajal on märgata, et ka kristlik „Päewaleht“ sedasama teed käima hakkab. (W. Linnamägi (kristl.): Mis ajast saadik ta kristlik on? Üldine naer.) Täna toob kristlik „Päewaleht“ ustawast allikast sõnumi, et kesknõukogus olla hästi salajane koosolek ära peetud ja just nimelt streigi suhtes. Ei saa oletada, et see sõnum kaitsepolitseinikkude poolt sisse pandud oleks, ehk nad küll meile eile uulitsal jälrel jooksid, kuid keldrisse nad ei tulnud ja oleks see koosolek salajane olnud, siis poleks nad ka kuulnud, mis seal arutati. On kindel, et „Päewaleht“ oma peast laiali laotab niisugust laimu töörahwa esitajate peale ja et seda takistamata teha wõidaks, siis oli seks tarwis tööliste ajalehte sulguda. Kui meie leiame, et töörahwas streigiwõimuline on ja tahame streiki teha, siis teeme selle otsuse awalikul koosolekul. Praegusel juhtumisel on see aga wõimatu, sest et teie tööliste olukorra niiwõrd alla surunud olete, et meie isegi salajasel koosolekul ei ole streigiküsimust arutanud. Kodanlised lehed räuskawad sellest ilma põhjusega ja ilma asjata. On selge ka see, et nad näitawad, milleks õieti tarwis on meie ajalehti sulguda — selleks, et teil wõimalus oleks igasugust sõimu ja laimu meile peale ajada, et meil wõimatu oleks endid wähegi kaitsta nende wastu. Ja mis wiga siis kodanlistel lehtedel wassida, kui nad riigi poolt toetust saawad paberi ja trükimusta näol. (W a h e l h ü ü d e d : T o h o h !) Teie wõite wastuwäiteid tuua, et Wenemaal olla ka niimoodi, et seal ei olla ka igalühel sõnawabadus. Selle kohta ütlen seda, et Wenemaal ei ole ka seda öeldud, et nende wastastel ja kurnajatel peab olema sõnawabadus. (Üldine naer.) Neil seda seal ei ole, seda ei lubata, aga ütlege siis teie ka, et ainult meie kodanlastel on sõna- ja trükiwabadus, aga töörahwal ei pea seda mitte olema. Teie aga ütlete, et meil kõik demokraatlikud wabadused on, kuna tegelikult seda olemas ei ole. Meie ei waidleks selle wastu, kui teie otsekohe ütlete, et meie ei luba seda teile, aga teie ühe käega lubate ja teise käega panete kinni.

Ütelge otsekohe, et meie ei luba ja asi tahe. (Naer.) Nähtawasti ei huwita teid minu rääkimine üldse, siis ma lõpetan. (Naer.)

Juhataja **A. Kerem**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Arupärimise-ettepanek on 29 häälega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

8. O. Liigand'i, A. Rei, T. Kalbus'e, J. Parik'i arupärimise-ettepanek kohtuministrile kohtunikkude palgakõrgendamise asjus.

O. Liigand (rhw.): Et wahepeal Riigikohtu poolt Riigikogule ettepanek on saadetud kohtute koosseisu seaduse väljatöötamisele asuda ja selle küsimusega iseenesest ka kohtunikkude palgaasi lahendust peab leidma, siis palun enese ja teiste allakirjutajate nimel meie poolt esitatud arupärimist esialgselt päewakorrast ära jätta.

Juhataja **A. Kerem**: Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

9. Teedeministri wastamine Eesti sotsiaaldemokraatilise töölistepartei Riigikogurühma arupärimise peale weduri- ja rongiteenijate tööaja, liisatasu ja preemiade kohta.

Teedeminister K. Ipsberg: Lugupeetud rahwasaadikud! Sotsiaaldemokraatiline Riigikogurühm on järgmise arupärimisega Wabariigi Walitsuse poole pööranud. — Ma ei hakka seda arupärimist ette lugema, waid kannan ette küsimised, mis arupärimine sisaldab:

1) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et weduriteenijatele 8-tunnilise tööpäewaga põhjendades 240 tundi kuus normaal tööaega arwatakse, rongiteenijatele aga 280 tundi kuus?

2) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et weduri- ja rongiteenijatele ületunnitöö eest vähem maksetakse kui normaal töö eest?

3) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et wedurimeeskondadelt kütlenormi põhimõttel mahaarwamisi teenitud tasust tehakse, mis töö produktiivsust vähendab?

4) Kui Wabariigi Walitsusel kõik see teada, mida kawatsetakse weduri- ja rongiteenijate õiglaste nõudmiste rahuldamiseks teha?

Nagu teada, oli raudteel sõdade ja revolutsioonide tagajärjel töövõljalikus tuntuvalt langenud. Selle tõstmiseks ei aidanud mingisugused moraalised karistused abinõud ega manitsused. Ainuke abinõu, mis sellesse asjasse parandust tõi, oli töö eest iseäralist tasu või preemiat maksta. Seda teostati osalt endiste weneaegsete määruste järele, osalt ajanõudeid arwesse wõttes. Seati sisse tükitöö tehastes ja raudteel. Selle tagajärjel tõusis töövõljalikus 50-ne % wõrra. Pandi ka maksuma rongi- ja weduriteenijate juures küttepreemiad, määrepreemiad ja ligemal ajal kawatsetakse maksuma panna manööwri tegemise eest preemiad. Kõige nende tööolude äramääramiseks arutati 8-tunnilist tööpäewa nagu ta raudtee oludes oleks. On teada, kui tehase tööline 8 tundi tööd teeb, siis on ta ka tõesti kogu aeg faktiliselt töö juures, kuna aga raudtee peal palju niisuguseid tööharusid on, kus inimene mitte 8 tundi läbi katkestamata selle töö kallal ei olnud, kus tema õige suure osa sellest ajast ära tarwitab ainult tööl olles. Näituseks mõni telegrafist või jaama korraldaja, kes kõik 8 tundi küll töö on, kui on tema mõne rongi ära saatnud. Selle aja sees on aga temal 2—3 tundi waheaega olnud. Loomulik, et ei saa niisugust tööaega või ametisolemist, deshureerimist, mitte wõrrelda raske tööga, nagu wabrikutes, kus töölised 8 tundi ühtejärgi tööd peawad tegema. Juba 1920 a. on sellekohane määrus välja antud, kus nimelt wahet tehakse tööaja ja töölolemise wahel. 1921 a. 27. IV. oli see küsimus jälle uuesti arutamise all ja kokkuleppe teedeministri ja töö-hoolekandeministri wahel jõuti jällegi otsusele, et seda wahet peab tegema ja ei saa mitte töölolemise aega tööajaga wõrrelda. Sellekohane kokkulepe on kinnitatud toleleagse töö- ja hoolekandeministeeriumi ja teedeministeeriumi poolt. Töö raudteel on 8 tundi, raudtee olusid silmas pidades tehakse tööd ka wahet pidamata. Katkestamata töö juures on tööaeg päewas 8 tundi, nädalas 47 ja kuus 204 tundi. Kus töötamine mitte ühes järjes, katkestamata ei kesta, waid kus töölolemise ajal waheaeg on, on nõutawa töötamise aeg suurem. Ametites, kus iseäralised tööolud seda nõuawad, on see täiesti normaal, kui meie näituseks wõtame rongiteenijaid, wedurijuhte ja rongijuhte või konduktorisid — siis ei ole nende tööaeg mitte otsekohe katkestamata. Wedurijuhi töö seisab koos

weduri wastuwõtmisest, kui ta tööle asub; pärast on temal wedur ära anda ja kõik see toimetus wõtub 1½ tundi aega raudteewalitsuse andmete järele ja see on ka selles 27. apr. 1921 a. määruuses ette nähtud: wedurite ja rongide wastuwõtmiseks ja äraandmiseks määratakse ametiasutustele 1½ tundi. Peale selle on wedurijuhil weel reserwi töö olemas, kus tema tagawaras peab seisma igaks juhtumiseks, sest töö raudteel ei ole mitte igal ajal ühesuurune. Peale selle peab ta ka katlapesu järele waatama.

Selle põhimõtte järele on siis rongijuhitidel mitte 204 tundi, waid 240 tundi normaal töölolemise aega kuus, aga mitte nii, nagu aruandja ütles — tööaega. Ma paluksin selle peale tähelepanu juhtida. Samasugune lugu on ka teiste rongiteenijatega, konduktoritega ja rongisaatjatega, tööaeg on niisama ära määratud ja arwesse wõetud, on wahe töölolemise ja töötegemise wahel. 280 tundi kuus on normaal töölolemise aeg. Niisugune määruse korraldus on ka teistes maades, ja mitte meie juures ükski tekkinud, kus nimelt 8-tunniline tööpäew sisse seatud on. Mul on praegu siin käepärast Saksa raudtee 1922 a. aruanne. Seal öeldakse muuseas, et ei saa mitte töölolemise tööaega lugeda täieks tööajaks. Nii on asjalugu sotsialistilisel Saksamaal. (M. Martna (sd): Mis ajast saadik Saksamaa sotsialistiline on?) Mis ajast saadik — igatahes on ta suurem sotsialist, kui meie siin, Saksenis on päris sotsialistiline walitsuski. Aruande „Zur Lage der Reichsbahn, 1922“ 7. lehekülje pealt loeme: „Mit der Beseitigung des schematischen Achtstundentages war bereits von den ehemaligen Länderverwaltungen begonnen worden; die Reichsbahn hat diese Bemühungen fortgesetzt, sie verfolgt den Gedanken, diese Regelung der Arbeitszeit in einem besonderen Arbeitsgesetz für das Personal der Eisenbahn zu treffen.“

Saksamaal on suurem sotsiaaldemokraatiline partei, kui teil siin, kuid need härrad ei ole arupärimist mitte sisse annud. Nemad on selle põhimõttega rahul. (M. Martna (sd): Mitte minu mõttes ei ole ta sots, waid kellegi teise.) Ärme nüüd hakkame selle juures pikki waidlusi pidama, kuid igatahes tahate teie sotsiaaldemokraatlisemad olla, kui Saksamaal ollakse. — Ma tahaksin nüüd härra Wirma ja teiste arupärimise esitajate tähelepanu juhtida ühe wäikese rehkenduse wea peale. Härrad

arupärijad rehkendawad niiwiisi, et wedurijuhi põhipalk on 3200 mk., elukalliduslisa 2560 mrk. ja siis veel kilomeetri lisatasu 1650 mk. Ma tuletaksin aga arupärijatele seda meelde, et nad nii lahked oleksid ja seda kalkuleeriksid, et see kilomeetri lisatasu pole mitte palgaks arwatud, waid walitsuse poolt kinnitatud määruste järele on § 1-ses öeldud, et kui weduri- ja rongiteenijad üle normaal kilomeetrite arwu kuus teewad, siis loetakse seda ületunnitööks ja määratakse tasu ületunnitöö eest. Mis nüüd on määratud üle 3000 klm. sõidu eest wedurijuhtidele ja wiimastele ergutusrahade peale, siis on see ainult selleks, et inimesi sundida, et nemad teatud normi 3000 klm. läbi sõidaksid, kuna normaal ajal, enne sõda nad üle 5000 kilomeetri kuus tegid. On kindlaks määratud, et norm peab olema 3000 klm. ja kui keegi üle selle sõidab, siis on määratud temale iga 100 klm. pealt 165 marka. Kui ütlete nüüd, et see näib ülekohtune olevat ja nagu maksetakse ületunnitöö eest vähem, siis peab ütleva, norm 3000 klm. ei olegi töönorm wõi mõõt, sest kujutage ette, kui norm vähem oleks — ütleva 1000 klm., siis tuleks iga 100 sõidetud kilomeetri pealt 575 mrk., see on, wahe normaal töötasu ja ületunnitöö tasu wahel oleks veel suurem, kui arupärijate wälja arwatud, kuid ma usun, et teie protesteeriksitate ka siis selle wastu. Igatahes on siin arupärijatel arusaamatus olemas. Wõtame faktiliselt läbisõidetud kilomeetrite andmed. Ma olen lasknud wälja wõtte teha raskemal tööajal, nimelt jaanuari- ja weebruarikuu kohta s. a. Igal ühel on wast meeles, kui suured tuisud ja lumesajud sel ajal olid ja rongide teenistus oli sel aastal iseäraliselt raske. Seda wõib teile ütelda ka iga wõhik, igaüks, kes tol ajal wähegi raudteel on sõitnud. Tagajärjed on siiski niisugused — mul on nimelt andmed Tallinna weojaoskonna tagajärgede üle — et ületundisid on tehtud kõikide Tallinna weojaoskonna reisirongide wedurijuhtide poolt 211 tundi ja selle eest on wälja maksetud 7535 marka, ja tuleb tunni tasu umbkaudu 36 marka tund.

Kui meie wõtame nüüd weduriteenija palga, see on 3200 ja plus 2560 mrk., mis teeb wälja 5760 marka ja jagame seda nüüd töölolemise tundide peale, siis teeb see wälja 24 marka tund. Isegi kõige raskemal ajal on siiski teeninud wedurijuhid 50 % rohkem kui normaal ajal. See on keskmine hind kõikide pealt kokku, kus

50 % rohkem on teenitud. Kui meie wõtame aruande, siis näeme, et nende teenistus ületundidena on niisugusel raskel ajal mõnel wedurijuhil kunni 80 % oma harilikust kuupalgast, see on 5765 margast, alla 40 % on wähe keegi teeninud. Kui wõtame wedurijuhtide palga, mis on 5760 marka ja sellele 60 % juurde lisades, saame üle 9000 marga. Kui nüüd wõrrelda seda nende palkadega, mis saawad ülepea kõrgemad ametnikud raudtee peal, siis näeme, et weosaakonna ülem, kes weosaakonna töid juhatab, saab ainult 6000 mrk. plus 80 %, see on 10.800 marka, kuna tema abi saab ainult 5500 plus 80 %, see on 9900 mk. ja see on juba ainult wedurijuhi palk kõige raskemal teenistuse ajal jaanuari- ja weebruarikuu, kuna aga aprilli- ja maikuu lisatasud kunni 7000 margani ulatawad, mis on rohkem kui osakonna ülema palk. Selle etteheite kohta, et wedurijuhtidele maksetakse wäikest palga, peab ütleva, et wedurijuhid on palga suhtes enam-wähem priwilegeritud seisukorras. Neile veel rohkem palga maksta ei ole praegusel ajal wõimalik ega soowitaw.

Nüüd wõin ma ettepanud küsimiste peale wastata. Esimene küsimine on, kas Wabariigi Walitsusel on teada, et weduriteenijatele 8-tunnilise tööpäewaga põhjendades 240 tundi kuus normaltööaega arwatakse, rongiteenijatel aga 280 kuus. Selle küsimise peale wõim wastata, et Wabariigi Walitsusel ei ole teada, et normaal tööaeg on 240 tundi, waid on teada, et normaal töölolemise aeg on 240 tundi määratud. Teine küsimine on, kas Wabariigi Walitsusel on teada, et weduri- ja rongiteenijatele ületunnitöö eest vähem maksetakse kui normaltöö eest. Pean ütleva, et weduri- ja rongiteenijatele ei makseta mitte vähem, waid maksetakse praeguse normi, see on 3000 klm. juures, mis nähtawasti wäga õieti on tabatud, niisugust tasu, mis wedurijuhtidele wõimaldab ikkagi 50 % isegi kõige raskemal ajal rohkem teenida, kui nad oma harilikul töölolemise ajal teenida wõiwad. Siin näeme jällegi, et wedurijuhid on priwilegeritud seisukorras. Järgmine küsimine on, kas on Wabariigi Walitsusel teada, et wedurimeeskondadelt küttenormi põhimõttel mahaarwamisi teenitud tasust tehakse, mis produktiivsust vähendab. Nagu näha ei ole arupärijatel preemiate wastu midagi, waid ainult mahaarwamiste wastu, mis puudujääkide korral ette wõetakse. Arupärimises on muuseas öel-

dud: „Teatawasti tehakse wahet auru-kulu üle ühe ja teise aurumasina juures ja on kindlasti teada, et üks masin wõib teise samatüübilise masina kõrwal kaks-kolm korda rohkem auru tarwitada ja wastawalt rohkem kütteainet kulutada.“

Ma arwan, et arupärijad ei ole siin mitte tahtnud wedurit wõrrelda wabriku aurumasinaga. Minule on lause täiesti arusaamatu. Ei ole wõimalik, et meie laiarööpalisel raudteel üks wedur kaks kunni kolm korda rohkem kütet tarwitab, kui teine, sest meil on teada, missuguse tüübilised wedurid meil tarwitusel on. Ma arwan, et siin on arupärimises lihtsalt trükiwiga, wõib olla ka, et see lause on efekti pärast sisse wõetud. Kütteainete tarwitamise wahe meie laiarööpalisel raudteel teeniwate wedurite juures ei ole mitte rohkem kui 20 %. Kütteainete tarwitamine ei ripu mitte niipalju ära weduri tüübist, waid palju rohkem isiklikust tööst ja oskusest. Näituseks wõib tuua niisuguse juhtumise. Üks wedurijuht tarwis länud aasta juulikuul 15 sülda puid rohkem, kui normi järele oli määratud. Tema käest wõeti wedur ära ja anti teise wedurijuhi kätte, kes koguni 6 sülda ökonomiat tegi. Ütelge siin, kas on kütte tarwitamise rohkus weduri juures weduri süü. (Pahemalt poolt: Kuidas nende wedurijuhtide nimed on?) Esimene wedurijuht oli Jegorow ja teine Stunde. Wõib ütelda, et tegelikult ei anta mitte igale noorele wedurijuhile, kes ek-sami ära teinud, wõi kes kaubarongi pealt reisirongi peale üle wiiakse, otsekohe kõige parem wedur kätte, waid temale antakse ikka sarnane, mis vähem osawust nõuab ja kus ta oma usalduse wõib ära teenida. Nagu oleks osa wedurijuhte mingisugused pailapsed, on täiesti ebatõde. Mis puutub mahaarwamistesse, siis on Wabariigi Walitsusel need teada, kuid ei ole mitte teada, et mahaarwamiste tagajärjel produktiivsus on wähenenud. Minu poolt on sellekohane korraldus tehtud, et seda küsimust siiski jälgida, ja kui tarwis, määrus muuta. Wõin juba praegu ütelda, et määruse muutmise poolt wõib olla, sest tegelikult on mahaarwamised õige wäiksed. Nii on jaanuarikuul Tallinna wedurijuhtidel ainult 4 mahaarwamist ette wõetud ja weebruarikuul samuti 4 mahaarwamist. Kaubarongi wedurijuhtidel on jaanuarikuul ainult 2 mahaarwamist olnud. Mina isiklikult lepiksin sellega, et mahaarwamisi mitte teha. Lõpuks küsitakse arupärimises, mis kawatseb Wabariigi

Walitsus teha, et weduri- ja rongiteeni-jate õiglasí nõudmisi rahuldada. Selle peale wõin wastata: Wabariigi Walitsus ei pea silmas mitte ainult wedurijuhtide ja rongiteenijate head käekäiku, waid kõi-kide raudteeteenijate huwisid, ainult nii on-loota produktiivset koostöötamist ja raudteeolude paranemist. Walitsus ei waata meie transportabinõude peale ai-nult kui sissetulekuallikate peale. Pan-nakse rõhku selle peale, et nemad niipalju sisse tooks, kui wäljaminekuid on, parandused ühes arwatud, mitte ainult sissetulekute ja wäljaminekute balansee-rimises ei ole weabinõude tähtsus, waid nad on tähtsad ka üldmajandusliselt. Sel-lepärast ei saa walitsus praegusel ajal mitte iseäralisi abinõusid tarwitusele wõtta wedurijuhtide seisukorra paranda-miseks, sest wedurijuhid on isegi, nagu ma juba tähendasin, priwilegeeritud sei-sukorras.

Ma wõiks sellega ehk lõpetada, kuid tahaksin weel paar sõna juurde lisada. Rkl. Wirma puudutas siin küsimust we-duriteenijate wanematest ja autasust raudteeteenijatele. Autasu küsimus on kahjuks juba otsustatud ja ma ei hakka selle üle enam pikemalt rääkima. Kui aru-pärimist sisseandwad rühmad selle kohta just paremaid teateid soowiwad, siis wõiksid nad oma seltsimehe riigikontro-lööri härra Oinas'e poole pöörduda. Tema oli omal ajal üks neist, kes raudteelastele autasu andmise wastu seisis ja sellest tee-deministeeriumile kirjutas. Mis puutub weduriteenijate wanemate küsimusse, siis on weduriteenijate meeskond oma wane-mate kaudu märgukirja andnud, mille peale raudteedeülem järgmise resolut-siooni on kirjutanud: „Enne kui raudtee-walitsusel teateid ei ole organisatsiooni üle ja wiimane ennast legaliseerinud ei ole, ei wõi raudteewalitsus ja tema asu-tused mitte üheski ametlikus wahekorras sellega olla. „Riigi Teatajas“ nr. 6 awal-datud 22. jaanuari 1919 a. seadus käib ai-nult tööliste kohta.“ Peab meelde tule-tama, et 22. jaanuari 1919 a. määrus käib ainult tööliste kohta ja wabrikute ning tööstusettewõtete kohta. See seadus näeb ette ainult wahekordade lahendamisi te-haste tööliste ja tehaste walitsuse wahel. Kui nüüd mingisugune teenijateliit raud-teel tahab ennast selle määruse alla wiia, siis ei ole see seaduslik. Kui wedurijuhid tahawad end ühendada, wõiwad nad ha-rilikus korras oma seltsid registreerida nagu seda iga teine kodanikkudering teeb.

Jaamateenijad on juba oma põhikirja registreerida lasknud, isegi üldine raudteelaste liit on olemas. Seda kõike arwesse wõttes näib, et arupärijad nüüd aru saawad, et nad oma kõigeparema tahtmise wastu aru päriwad. Nad ei wõi ju mitte nõuda, et 8-tunnilise tööpäewa juurde tagasi pöörata, kusjuures ainult töölolemise aeg arwesse wõetakse. Meil on raudteel mõne töölolemise aeg isegi 12 tundi waldanud, näituseks, jaama korrapidaja. Tema elab samas majas, laseb rongi läbi ja wõib jälle paar tundi puhata. Mulle tundub, et arupärijad ise seda ka ei soowi, waid arupärimine on ette wõetud teatawa demagoogilise mõtte pärast. Seda wõib ju iseloomustada saksakeelse Heine lausega: „Ich weiss, Sie tranken heimlich Wein und predigten öffentlich Wasser!“

K. Wirma (sd.): Teatan arupärijate nimel, et meie teedeministri wastusega rahuldatud ei ole ja palume läbirääkimisi kohe pidada.

Juhataja J. Kukk: Arupärijad teatawad, et nad wastusega rahul ei ole ja paluwad läbirääkimisi kohe alata. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on otsustatud nähtawana mausega läbirääkimisi alustada.

K. Wirma (sd.): Härra teedeminister on katsunud seda asja walgustada, kuid ta püüdis kõrwalt mööda minna peasjast, seletades, et wahet tuleb teha teatud wiisil töölolemise ja töötegemise aja wahel. Seda ei olewat arupärimise sisust mitte näha, nagu härra minister ütles. Aga need näitused, mis härra minister ette tõi, olid küll kõik teiselt alalt. Ka selles Saksa aruandes ei ole öeldud, et töölolemiseaeg oleks laiendatud weduriteenijate kohta, selle aja peale, kus weduriteenija weduri on wastu wõtnud ja weduri peal wiibib. Seda ei leia teie mitte selles aruandes. Härra minister tõi ette näituseks jaamateenijate korralduse. Kui teie wõtate näituseks Baltiski jaama, siis sõidab seal päewas ainult kaks rongi läbi. Rongiteenijatel on seal väga wahet tööd teha, kuna nende kahe rongi wahel 8 tundi on. Siin on wõimalik wahet teha selle aja wahel, kus nad rongi wastu peawad wõtma, ja selle aja wahel, kus neil midagi teha ei ole. Aga seda ei wõi mitte möödupuuks wõtta siis, kui inimene näituseks on weduri peal katla juures, mis iga silmapilk wõib lõhki minna. Niisuguse wõrdlusega ei saa mitte rahul olla. Härra minister ütles, et meil on weduri wastuwõtmiseks ja

weduri äraandmiseks 1½ tundi aega. See on kõik raamatutes väga ilus. Aga kujutage ette, et wedurijuht, selle asemel et ära sõita, sõidab Koplil ja istub seal 3 tundi manööwri teede peal teiste selja taga, ja ei pääse süte- wõi puuhunnikute ligi, siis tema ei wõiks selle aja sees mitte katelt tähele panemata jätta, waid peab walwama, kas aur katlas tõuseb. See on weduriteenistuse juures niisugune asi, mida ülemused ei oska wõi ei taha ära lahendada, ja mida sugugi arwesse ei wõeta. Loetakse ainult 1½ tundi weduri ärapanemise ajaks, kuna aga weduriteenijad, kes oma töötunde loewad, panewad arwesse, ütleme näituseks, 4 tundi olin wedurit warustamas. Kus jääb siis see 2½ tundi, mis wedurijuht muidu seal weduri peal istus, ja mida töötegemiseks ei loeta. Niisuguseid wõrdlusi härra minister ei tarwitanud. Aga ometi ei saa ühtlaselt wõtta kõiki ametkondade töid ühesuguselt. Tööpolest näeme nüüd rongiteenijate ja weduriteenijate tööde wahet. Pean ütlema, et rongiteenijatel wõrdlemisi weduriteenijatega on ehk kergem: nemad wõiwad kusagil waguninurgas tukkuda, ehk küll seda puhkamiseks lugeda ei wõi, arwesse wõttes seda, kuidas tema riides peab olema ja samuti arwesse wõttes neid raudtee määrusi ja juhtkirju, milledes nõutakse, et see, kes rongi wiimases lõpus seisab, peab selle järele walwama, et teine rong temale selga ei sõidaks. Ma ei tea nüüd kas härra minister ütleb, et see on samasugune teenistus, kui ütleme, jaamaülemal Baltiskis, kus rongi ei ole tulemas, samasugune teenistus, kui sellel jaamaülemal, kes rongi ootab. Seal on ometi suur wahe, ja seda peaks juba tööks lugema, kui inimene peab walwama, et keegi temale peale ei sõidaks, ja peab kõik abinõud tarwitusele wõtma, mis juhtkirjades ette nähtud. Muidugi, ta ei tee küll midagi, tal on nii paksud riided seljas, iseäranis talwel, et ta enmast peaeagu liigutadagi ei saa, kuid juhatuskirjade järele on temal väga suur ülesanne, ja on väga palju juhtumisi olnud, kus rongiteenijate läbi õnnetusi ära on hoitud. Nõnda, et siin on väga suur wahe nende inimeste tõsise tegewuse ja selle wahel, kuidas härra minister seda walgustas.

Terwe asi seisab siin selles, nagu seletuskirjast näha, et inimestega ei taheta selle üle rääkida, et wedurijuhte, kui nemad on tahtnud neid puudusi ülemustele rääkida, ei wõeta jutule. Öeldakse, et sul pole mandaati, kes on sind komandeerinud

nud ja kes on sind walinud. Waadake, see on see peaasi selle juures.

Kui meie nüüd tagasi läheme selle juurde, et on tükitöö maksuma pandud, siis tuleb õieti wälja, et need töötunnid raudteelastele mitte midagi ei maksa, waid et maksawad ainult tehtud kilomeetrid, nii et ka nende tundide asjus on tähtis õieti ainult see asi, et ülemus koha peal ei oska inimestega küllalt õieti ümber käia ja nendele asju ära seletada, waid laseb asja niikaugele minna, et seda nüüd siin Riigikogus peab arutama.

Kilomeetriraha asjus ütles härra minister, et siin on arwestuses wiga. Aga waadake, siin on mõttekäigus wiga. Teie mõtlete asja üht wiisi ja raudteelased ning weduriteenijad wõtawad seda teist wiisi. Põhipalk on siin üks asi, elukalliduslisa käib ka palga juurde, aga mis üle selle, see ei ole enam palk, see on tükitöö tasu. Katsuge natukene põhjalikumalt seda asja jälgida. Raudteel oldi sunnitud tükitööd sisse wiima, nagu seda mujalgi tehti. Kuid igalpool maksetakse tükitöö eest kõrgemat tasu, aga raudteel öeldakse, kui teie nii ja nii mitu tundi olete ära teinud, siis alles hakkab tükitöö maksuma. Raudtee määrustes ei ole aga mitte nõnda öeldud, waid seal öeldakse, kui sada kilomeetrit oled ära sõitnud, siis saad nii palju tasu, kahesaja kilomeetri pealt nii palju ja mida rohkem, seda kõrgemale tõuseb tasu. Nõnda kalkuleeriwad raudteelased, ja samal alusel kalkuleeriwad oma tööhinda kõik tükitöö tegijad. Mida wedurijuht üle teatawa kilomeetrite määra sõidab, loetakse temale ületunnitööks, ja ta peaks selle eest 50 % kõrgemat tasu saama. Kuid raudteelased ei talagi seda 50 % kõrgendust, waid nõuawad selle eest harilikku töötasu. Kuid ka siin ütleb härra minister, et see olla hirmus palju, wedurijuhid teeniwat palju rohkem, kui wastaw jaoskonna juhataja. Ärge laske neid siis niipalju tööd teha, wõtke rohkem inimesi ametisse, et ametisolid ei pruugiks ületunnitööd teha. Kui ülemus, kes seda asja korraldama peaks, ütleb, et ta alamad rohkem teeniwad kui ta ise ja tema — ülemuse eest ei hoolitse keegi — siis wõib ka õige olla ju see, ja wõib olla, et seal see wiga peitubki. Seda asja peaks aga korraldama walitsuse aparaat ja tükitöö põhimõte peaks ka raudteel rahuldatud saama, aga ülemus ei wõta selles asjas jutulegi. Raudteelaste huwid ja nõuded peaksid aga rahuldatud saama, samuti kui mujal, kui juba kord

tükitöö on maksuma pandud. Härra minister tõi siin ette palganormid, tuli wälja, et 36 marka on tunni palk, sinna on igatahes wist ka preemia juurde arwatud.

Siis ütles härra minister weel, et niisugust asja ette ei tule, et mõni wedur 2—3 korda rohkem kütet ära tarwitab kui teine. Arwan, et härra ministrile, kui mitte asjatundjale, wõib seda ütelist andeks anda, aga mitte neile, kes teda selles asjas informeerinud.

On ju õige, et kütja osawusest wäga palju ära ripub. Minul enesel oli niisugune juhtumine elektriijaamas, kus üks ahjukütja 8-tunnilise tööpäewa juures ära küttis 300 puuda süsi, kuna teine sama jõu saawutas — 60 puuda sütega. See oli nüüd wiimase isiklik osawus, et ta niipalju kokku hoida oskas ja temale wõis siis ka muidugi palju rohkem maksta. Masinad ei mänginud siin mingit rolli. (Teedeminister K. Ipsberg: Wedurijuht Stunde tarwitas vähem kütteainet weduril, mille pealeelmine wedurijuht omaga wälja ei tulnud.) Wedurijuht Stunde paigutati aga parema weduri pealt pahema peale ümber karistuseks, et ta oma ülemusele on julgenud ütelda, et ta juba 18 tundi tööd teinud ja nüüd tahab sööma minna. (Teedeminister K. Ipsberg: See pole õige.) See on fakt, ja et Stunde ümber paigutati, seda ütlesite Teie, härra minister, ka. Stunde on wana ja wilunud wedurijuht, I-ses järjus, ja kui tema selle paha weduri peale sattus, siis on näha, et see karistuseks oli, ja et paha wedur üldse karistusabinõuna saab tarwitatud. Seda ei saa aga kuidagi tõendada, et üks wedur rohkem ei tarwita, kui teine, waid üks wõib lihtsalt kaks korda rohkem kütet tarwitada, kui teine. Pange ühesugustes oludes kaks wedurit kõrwu ja siis näete. Kui meie wõtame kätte elektriijaama statistika, siis näeme, et wanatüübilise masina turbiin jääb kolm korda maha uuetyübilise masina turbiinist. Wana masin tarwitab kolm korda rohkem auru ära, kui sellesama tüübiline uus. See on iga masina juures nii. Ameerikas tarwitatakse sellepärast isegust süsteemi. Seal lastakse masin 1 aasta käia, wisatakse siis kõrwale ja wõetakse tarwitusele uus masin. Uus masin tarwitab auru palju vähem kui wana, mis kauemat aega tarwitusel on olnud, ja sellega tasub uus ennast ausasti lühikese aja jooksul ära ja toob sealjuures ettewõtjatele kasugi — igal järgmisel aastal. Teie

wedurid on aga 50 a. wanad. Kui meie vaatame meie weduri konstruksiooni, siis näeme, et see kannatab kõiksuguste puuduste all. Leektorud, need on millest tuli läbi käib, on niisugused, et nad ühel weduril wett peawad. teisel mitte. Ka weduri tulesein on halb ja laseb wett läbi, selle tõttu jookseb wesi ahju. Seda juhtub kõikide ühetüübiliste wedurite juures, kuid mitte ühel määral, sest mõnel on ahju sein oma torudega wastupidawam ja neid peetakse headeks weduriteks, preemia weduriteks. (Teedeminister K. Ipsberg: Kus niisuguste weduritega sõidetakse? Wahelhüüded pahemalt poolt: Eesti wabariigi raudteel, härra minister. Üldine naer.)

Mis puutub preemiate maksmisesse, siis loen mina ennast selles suhtes rahuldatuks, sest härra teedeminister on teatanud, et lähemal ajal seda lubatakse ära korraldada ja kilomeetri rahadest mitte mahaarwamisi teha. Mis puutub nüüd autasudesse ja sellesse seletusesse, et muuseas jälle sotsiaaldemokraadid olla need, kes olid selle maksmise vastu, siis mina pean tõesti imestama selle mõtlemiskäigu üle, mis härra ministri peajus on olnud. Kui riigikontrolöör eitawal seisukohal oli, siis pidi põhjast andma see, et kõiki seda asja taheti ajada mitte seaduslikus korras, waid selle vastu. See on ainuke mõistetaw põhjus. Peaks see aga teisiti olnud olema, siis oleks wäga soowitaw, et härra minister seda seletaks. Kui riigikontrolöör selle tasu määramise suhtes eitawal seisukohal on, siis ei tarwitse see weel mõõduandew olla, sest asja korraldaja ja asja eest wastutaja on Wabariigi Walitsus. Härra minister, see on ainult... (Wahelhüüe: Aga need olid informatsiooni andmed)... katse asjast kõrwale pääseda. Härra ministri seletust ära kuulates, leian mina, et on katsutud kõrwale põigelda, on niisuguste kõrwaliste seletustega esinetud, mis sellesse asjasse otsekohe ei puutu. Selles küsimuses. Et raudteewalitsus ise katsuks ametnikkudega asja kohapeal selgitada. et need küsimused ei tarwitseks tulla Riigikogusse, ei ole härra ministri seletuse järele mingit lootust. Et ülemused saawad wäliem palka, kui need, kes seda, ülemaga wõrrelles, wähem peaks saama, siis on see juba juhusline nähtus. Iga tahes on ka ministri, kui ka meie arupärimise seletusest näha, et raudtee ülemus katsub selles asjas kõrwale pääseda, an-

des seletusi, et enne kui raudteewalitsuselt teateid ei ole organisatsiooni üle, ei wõi raudteewalitsus ja tema asutused oma teenijatega otsekohehes wahekorras olla. Waadake, sellega katsutakse ainult mööda minna wastusest. Ei ole loota, et koha peal tahetakse asja lahendada ja sellepärast tuleb minu meelest niisugune üleminku-wormel vastu wõtta, mis Wabariigi Walitsusele näitaks, et Riigikogu wastawaid samme walitsuselt ootab.

Teedeminister **K. Ipsberg**: Nagu näha ei ole minu seletused arupärijatele selgeks saanud. Esiteks, härra Wirma toob ette, et raudteewalitsus ei luba mitte teenijatele oma poole pöörda. See ei ole sugugi õige. Raudteewalitsus, nii palju kui mina tean, wõtab vastu igaüht, kes tema poole pöörab. Aga seesama walitsus ei saa mitte ühe wedurijuhiga läbirääkimistesse astuda nende olukorra tõstmiseks ja palga kõrgendamiseks, enne kui terve raudteeteenijate kihi täieõigusline esitaja wolitusega warustatud ei ole. Sarnast wolitust tähendatud wedurijuhil aga mitte ei olnud. Seda ei ole seaduses mitte ette nähtud. Mina ütlesin, et wedurijuhid lihtsalt oma seltsi registreerida wõiks lasta, sest 22. jaan. 1919 a. määruse põhjal ei ole wedurijuhtidel mitte õigust oma wanemaid walida, nagu tööliised seda teewad. Nimetatud määrust ei saa mitte tööliste pealt teiste teenijate peale laiendada.

Kui härra Wirma ütleb, et mina olla ütelnud, et wedurijuhid liiga palju teeniwat, siis ei ole see mitte õige. Ma tähendasin ainult, et wedurijuhid teeniwad praegu kõige halwema seisukorra juures rahuloldawalt, nad teeniwad kõige raske-
mal ajal nii palju kui nende ülemadki ja sellega peaks juba rahul olema. Wõrrelles teiste ametnikkude palkadega ei saa mina mitte sellega nõus olla, et wedurijuhtide jaoks mingisugust erandit teha. Kui omal ajal neid kilomeetrirahasid määrati ja wälja töötati, siis oli härra Wirma ka teedeministeriumis teenistuses, nimelt kitsarööpalise raudtee inspektor, wõttis koosolekust osa/ja oli täiesti nende poolt. Arwas isegi, kui ma ei eksi, et miks niipalju maksetakse, — aga nüüd on ta oma seisukohta muutnud. Mis siin wedurijuhi teenistuse raskusest ette toodi, siis arwan ma, et iga inimene ja ametnik wõiks niisuguse apologeedi — kaitsja — leida, kes kirjeldaks, kui raske tema elu on. Iga jaa-mülem leiaks ju lõppude lõpuks niisuguse apologeedi, ja siis saaks ta oma elu kir-

jeldada nii, et pisarad silma tuleksid, kui seda kõike ilusti ära räägiks, kuis tal päewade wiisi tuleb tühjal kaldal istuda ja rongisid oodata jne. Niisama wõib ka wedurijuhi elu wäga liigutawalt kirjeldada: kuidas ta seal nende torudega wõitleb, kuidas ta ahjuroopa liigutab, kuidas ta puutükki tõstab — aga see ei ole kellegi asjalik jutt. Ma küsin härra Wirma, kui asjatundja, käest: Kui meie wõtaksime meie weduriseeriast ühesugused wedurid, nagu nad praegu tarwitusel on ja paneks nad töötama ühesugustes tingimistes, ühesuguse oskusega wedurijuhtide all, kas teie arwate siis, et üks nendest tarwitab niisugusel korral palju rohkem kütet kui teine? Ma saan aru, kui teie ühe töösse ja teise seisma paneksite, siis muidugi esimene tarwitab mitu korda rohkem kütet kui teine. Härra Wirma ütleb, et lektoru jookseb ja sellepärast tarwitab wedur palju kütet, kuid ka selle wäite wõin ümber lükata. Niisuguseid wedurid ei saadeta üldse tööle ja kui kahe jaama wahel niisugune õnnetus juhtub, et lektoru jooksmata hakkab, siis saadetakse reserwist uus wedur ja rikkiläinud wedur toimetatakse rongist kõrwale. Nii et kõik, mis härra Wirma poolt ette toodi, on liialdus. See oleks kõik, mis mul veel ütelda oli.

Juhataja **J. Kuk**: Enam sõnasoowijaid ei ole. Sisse on tulnud rkl. Jürman'i poolt ülemineku-wormel: „Tee-deministri wastust Eesti sotsiaaldemokraatlike tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise peale weduri ja rongiteenijate tööaja, lisatasu ja preemiate kohta ära kuulates läheb Riigikogu päewakorras edasi.“

K. Wirma (sd.): Ma teen ettepaneku wastu wõtta järgmine ülemineku-wormel: „Wabariigi Walitsuse wastust arupärimise peale weduri- ja rongiteenijate tööaja, lisatasu ja preemiate kohta ära kuulates awaldab Riigikogu soowi, et raudteewalitsus ametnikkude nõudmisi katsuks koha peal lahendada ilma et kõrwalpuiklemistega sunniks teenijaid ärewsesse ajama, ja läheb päewakorras edasi.“

Juhataja **J. Kuk**: Teine ülemineku-wormel on ette pandud rkl. Wirma poolt, mis ta ise praegu ette kandis. Ettepanekuid enam ei ole. Asun hääletamisele. Rkl. Wirma ettepanek, kui motiveeritud, tuleb esimesena hääletamisele. (Hääletatakse.) See ettepanek on 28 häälega 16 wastu tagasi

lükatud. Panen lihtülemineku wormeli hääletamisele. (Hääletatakse.) Lihtülemineku wormelon nähtawana murega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

10. Riigiasutuste ajutiste koosseisude seadus. Riigiasutuste koosseisude komisjoni aruandja **A.**

Kerem: Koosseisude seaduseelnõu anti juba läinud aasta aasta oktoobrikuul Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogusse. Riigikogu walis selle seaduse läbiwaatamiseks erikomisjoni, eeldades, et koosseisude äramääramine mitte kerge töö ei ole. Koosseisu komisjon on Wabariigi Walitsuse eelnõuga tutwunedes selle eelnõu kohta eitawale seisukohale asunud, sest koosseisude eelnõusse on koosseisuna ainult osa ametnikka üles wõetud, kuna komisjoni arwates kõik ametnikud koosseisudes ette nähtud peaksid olema.

Sel korral arwas koosseisu komisjon, et temal korda läheb koosseisusid iseseiswalt wälja töötada, ja asus selles mõttes tööle, kuid töö wenis pikemale ja eelarwe arutamise ajaks ei suudetud neid koosseisusid wälja töötada. Selle tõttu kaotas see seadus käesolewa aasta eelarwe kohta oma tähtsuse ja käesolewa aasta koosseisusid tuli lappida ja täiendada üksikute muudatustega ja seaduste nowellidega. Neid seadusi aga arutas rahaasjanduse komisjon, osa nendest muudatustest oli ka wäliskomisjonis. Kuna koosseisu komisjon samal ajal üldiseid koosseisusid läbi waatas, siis tekkis sel puhul korraga kahekordne komisjoni töö. Sarnase seisukoha leidis koosseisu komisjon ebakohaseks ja katkestas oma töö. Teiselt poolt tulid arwamised ilmsiks, et saab osaliselt parandatud koosseisudega esiotsa ehk läbi, kuna neid eelarwe-korras täiendada ehk muuta wõidak. Et komisjon omal algatusel eelnõu lõpulikult wälja töötanud ei olnud, siis tuldi otsusele, selle töö jätkamist katkestada. Wabariigi Walitsuse eelnõu oli algusest peale komisjonile wastu wõtmata, mille pärast komisjon seda tagasilükkamiseks esitada otsustas. Sellekohane otsus tehti komisjonis 10. mail. Wahepeal oli komisjoni juhatusel jutuaamine Wabariigi Walitsuse liigetega, kes arwamisel olid, et Wabariigi Walitsus kawatseb ise seda eelnõu tagasi wõtta ümbertöötamiseks. Mõne päewa järele

tuli ka sellekohane Wabariigi Walitsuse esitis Riigikogule. Riigikogu juhatus saatis Wabariigi Walitsuse esitise koosseisu komisjoni seisukoha wõtmiseks. Kuna komisjon warem otsustanud oli seda seaduseelnõu tagasilükkamiseks Riigikogule esitada, siis ei wõtnud komisjon Wabariigi Walitsuse esitist enam sisulisele arutamisele, waid otsustas oma endise seisukoha juurde jääda. Nii oleks selle seaduse arutamise käik. Komisjoni nimel on minul üks ettepanek, nimelt Wabariigi Walitsuse poolt esitatud ajutiste koosseisude seaduse eelnõu tagasi lükata, mille juures aga komisjonis awaldusi ka selle wastu esile ei toodud, et seda seaduseelnõu Wabariigi Walitsusele tagasi anda ümbertöötamiseks. Seal oldi arwamisel, et seda peaks juba Riigikogu juhatus tegema. Kuid Riigikogu juhatus seob teatud paragrahw kodukorras, nimelt § 33: „Erikomisjoni tegewus loetakse lõppenuks silmapilgust, mil Riigikogu erikomisjoni poolt tehtud ettepaneku on lõpulikult ära otsustanud.“ Käesolewal juhtumisel ei saaks erikomisjon enne oma tegewust lõpetada, kunni tema ettepanekud ei ole nii ehk teisiti ära otsustatud. Sellepärast on ka Riigikogu juhatus tarwilikuks leidnud seda küsimust otsustamiseks Riigikogu päewakorda wõtta.

A. Jürman (põl.): Kui Wabariigi Walitsuse poolt koosseisude seadus Riigikogule esitati, siis waliti seaduse läbiwaatamiseks wastaw komisjon, kuid kohe selgus, et komisjon mitte ei suuda ta peale pandud ülesandeid täita ega koosseisusid läbi waadata. Koosseisud määrati eelarwe-komisjoni poolt eelarwe wastuwõtmisega kindlaks. Koosseisude komisjon ei suutnud töösse asuda, ei likwideerinud enda tegewust aga ka mitte. Asi wenis pikale ja wahepeal palus Wabariigi Walitsus koosseisude seadust tagasi, komisjon ei annud. Nüüd on seisukord järgmine: ühelt poolt on walitsus seadust tagasi palunud, teiselt poolt on komisjon jälle ettepanekuga esinenud seadust kui niisugust tagasi lükata. Et neid wahekordi lahendada, teen ettepaneku riigiasutuste ajutiste koosseisude seadus Wabariigi Walitsusele tagasi anda, koosseisu komisjoni ettepanek läbi waatamata jätta ja koosseisude komisjoni tegewus lõpetatuks tunnistada.

A. Kerem (rhw.): Ma tarwitan juhust sõna wõtta selle jaoks, et koosseisu

sude küsimuse juurde tagasi tulla. Minu arwates ei pääse meie sellest küsimusest mitte niipea üle ja meie peame teatawa wiisi leidma, kuidas otstarbekohane oleks praegusel erakorralisel ajajärgul koosseisusid ära määrata. Praegu on Riigikogus terve rida eelnõusid koosseisude muudatuste ja täienduste alal ja tuleb uusi järjest juurde. Minu arwates ei ole see praegusel ajal mitte õige tee, et Riigikogu suure osa oma tööjõust wõrreldes wäikeste asjade arutamiseks ära kulutab. Oleks wist otstarbekohane, kui Wabariigi Walitsuse poolt ettepanek tuleks, mis wõimaldaks ajutiselt lihtsama lahendamistee. Minu arwates wõiks üks lahendamistee see olla, et Wabariigi Walitsusele wõimalus antaks teatawates piirides tegutseda koosseisude muutmise suhtes. Wõib olla, et tulewikus mõni teine tee leitaks, wast ehk määratakse koosseisud kindlaks eelarwe korras. Eriti juhiks ma tähelpanu ka selle peale, et kui aasta lõpp liginema hakkab, siis kindlasti tuleb jällegi eelarwe muudatuste sadu, sest kõike ei ole suudetud wäljakujunemata eelarwes täpisealt ette näha. Nagu meie minewal aastal nägime, ei ole Riigikogu neid muudatusi mitte tagasi lükanud, waid muutmata sanktsioneerinud. Kui meie kõiki wäikseid muudatusi üksikult kümnete kaupa siin arutama hakkame, siis raiskame sellega ainult oma kallist Riigikogu aega ja ei wõimalda Riigikogule tähtsamate asjade juurde asuda. Neid asjaolusid silmas pidades lugesin tarwilikuks seda praeguse seaduse arutamise puhul alla kriipsutada.

K. Wirma (sd.): Riigikogu liige härra Jürman on ettepaneku teinud, et koosseisu komisjoni tegewus saaks lõpetatuks loetud. Lugu on niisugune, et kodukorra § 33 põhjal loetakse erikomisjoni tegewus lõppenuks silmapilgust, mil Riigikogu erikomisjoni poolt tehtud ettepaneku on lõpulikult ära otsustanud. Praegu on see otsustamine käsil. Mul tulewad meelde waidlused kodukorra kokkuseadmise puhul, kus taheti seda ette panna, et Riigikogu otsustaks komisjonide tegewuse lõpetamise, seal öeldi aga, et mingisugust otsust Riigikogul pole tarwis teha. Kui nüüd rkl. härra Jürman'i ettepanek niisugusel kujul saaks wastu wõetud, siis loodaks sellega teataw presedent ja on teatawal wiisil lahkumineku kõigi nende waadete wahel, mis kodukorra kokkuseadmise juures olid. Kui meie mitte ei taha siin praegu kodukorda

looma hakata, siis tuleks see osa ettepanekust, mis koosseisu komisjoni tegewuse lõpetamise kohta käib, maha kustutada. (A. Jürman (põl.) kohalt: Wõtan selle osa ettepanekust tagasi.)

Juhataja **J. Kukk**: Rkl. härra Jürman võtab selle osa ettepanekust, mis komisjoni tegewuse lõpetamise kohta käib, tagasi, nii et jääb järele peale komisjoni esitise veel rkl. härra Jürman'i ettepanek, mis järgmiselt kõlab: „Riigiasutuste ajutiste koosseisude seadus Wabariigi Walitsusele tagasi anda ja koosseisude komisjoni ettepanek läbi waatamata jätta.“

Sõnasoowijaid nende ettepanekute kohta enam ei ole, siis asun hääletamisele. Kui rkl. härra Jürman'i ettepanek vastu võetakse, siis ei tule koosseisu komisjoni ettepanek otsustamisel. (Hääletatakse.) Nähtaw vähemus on vastu, sellega on rkl. härra Jürman'i ettepanek vastu võetud. Käesolew päewakorra-punkt on läbi.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

11. Koosolekute seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**: Redaktsiooni

komisjon pidi esialgul ette panema koosolekute seadust kinnitada ilma redaktsiooniliste muudatusteta, kuid täna juhiti tähelepanu selle peale, et § 19 nimetatud seaduste seas on üks seaduse nimetus puudulik. Nimelt on öeldud, „Wabariigi Walitsuse poolt § 12-a põhjal“ kuna peaks olema „Wabariigi

Walitsuse poolt ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal“, nii, et tuleks juurde lisada sõnad: „ajutise walitsemise korra“. Minu arwamise järel see suur oluline puudus ei ole, kui aga soowitakse, siis võiks ju seda juurde lisada.

Juhataja **J. Kukk**: Panen hääletamisele ettepaneku, et juurde lisada sõnad: „ajutise walitsemise korra“. (Hääletatakse.) Sellega on ettepanek nähtawa enamusega vastu võetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

12. Sõjakannatanutele ehitusmaterjaali andmise seadus. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**: Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette „Sõjakannatanutele ehitusmaterjaali andmise seaduse“ § 3-das

sõnade asemele „vastuwõetud määruse põhjal“ wõtta sõnad: „vastuwõetud määruse järele“.

Juhataja **J. Kukk**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on redaktsiooni komisjoni ettepanek nähtawa enamusega vastu võetud.

13. Riigikogu VI istungjärgu lõpetamine. Käesolewa koosoleku päewakord on läbi. Lõpetan koosoleku ja kuulutan eelmise otsuse põhjal Riigikogu VI istungjärgu lõppenuks.

Koosolek lõpeb kell 12.15 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **J. Kukk**.

Sekretäär **A. Tuplts**.

